

Aan het Inspraakpunt
Ontwerp Nationaal Waterplan
Postbus 30316
2500 GH Den Haag

Zeist, 19 juni 2009

Betreft: Inspraakreactie ontwerp-Nationaal Waterplan

Geachte Staatssecretaris,

Tezamen met het viertal voor Nederland relevante Stroomgebiedsplannen is het Nationale Waterplan reeds op 22 december 2008 informeel ter inzage gelegd, ook gezien het gegeven dat de betreffende SGBP's een integraal onderdeel van het Nationale Waterplan uitmaken. Voor de periode van 11 mei 2009 tot en met 22 juni 2009 is het ontwerp-Nationaal Waterplan (oNWP) formeel voor het indienen van inspraakreacties ter inzage gelegd. De Stichting Milieuzorg Zeist e.o. maakt gaarne gebruik van de geboden mogelijkheid een reactie op het oNWP (inclusief bijbehorende plan-mer en passende beoordeling) te geven. Daarbij zal eerste een algemene reactie worden gegeven, waarna nader op een aantal aspecten zal worden ingegaan.

Algemeen

Met de vaststelling van de KRW is het Waterbeleid in Nederland letterlijk in een stroomversnelling terecht gekomen. Dat heeft er mede toe geleid dat er thans een viertal SGBP's (te weten Eems, Rijn(delta), Maas en Schelde) ter inzage zijn gelegd, die beogen een zodanige kwaliteitsverbetering aan de binnen Nederland voorkomende waterlichamen te geven, dat zij voldoen aan de daaraan overeenkomstig de KRW gestelde kwaliteitseisen. Daarnaast stelt ook de klimaatverandering Nederland, niet alleen gelegen aan de zee maar ook in de delta van één van de grootste rivieren van Europa, voor meervoudige wateropgaven. Met name wat dat laatste betreft is de Deltacommissie vorig jaar met haar advies (inclusief een 12-tal beleidsaanbevelingen) gekomen, dat zijn neerslag heeft gevonden in het voorliggende ontwerp-Nationaal Waterplan.

Meer in het algemeen kan worden gesteld dat het plan, zowel wat betreft de presentatie, als ook de inhoud, de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. zondermeer aanspreekt, hetgeen uiteraard niet wil zeggen dat zij zondermeer met alle (inrichting)voorstellen die worden gedaan kan instemmen.

Wat de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. bijzonder aanspreekt is dat men op basis van de voorliggende wateropgaven (zie voor overzicht ook kaart 3 op pag. 26) tot een helder streefbeeld is gekomen (zie kaart 4 op pag. 31), die leidend zijn bij de thema- en gebiedsgewijze uitwerking van de wateropgaven (n respectievelijk de hoofdstukken 4 en 5), ook al plaatst de Stichting bij de voor bepaalde deelgebieden aangegeven streefbeelden wel zo haar vraagtekens (zie ook het hoofdje: 'Aspecten'). Wel tekent de Stichting daarbij aan dat het vooralsnog onduidelijk blijft hoe men die doelen, of dat nu op korte termijn (tot 2015) of op de lange termijn (tot 2100) is denkt te kunnen gaan halen, ook gezien de vele onderzoeken die dienaangaande in het vooruitzicht worden gesteld (zie in deze ook 'Review van het ontwerp-Nationaal Waterplan, PBL, 2009).

Dat voor de realisatie van de aangegeven streefbeelden samenwerking (ook op internationaal vlak), kennis en innovatie, maar ook (water)bewustwording van het grootste belang is (zie ook de hoofdstukken 3 en 6) spreekt voor de Stichting vanzelf. Water stroomt immers over de gehele aardbol en van ecologisch (sterk) duurzame watersystemen kan uiteindelijk slechts sprake zijn als alle waterpartners (inclusief burgers, (individuele) ondernemers, bestuurders, etc.) daarbij hun verantwoordelijkheid nemen. Wel is de Stichting van mening, dat wil men de aangegeven streefbeelden (en bijbehorende doelen) ook echt kunnen halen ook het waterinstrumentarium, zoals o.a. de watertoets, het opnemen

waterkwaliteitsnormen in de nieuwe Waterwet, etc., maximaal én versterkt zouden moeten worden ingezet (zie ook 'Review van het ontwerp-Nationaal Waterplan (PBL, 2009)).

Aspecten.

Wat de in het Ontwerp-Nationaal Waterplan aangegeven streefbeelden betreft, plaatst de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. allereerst grote vraagtekens bij het toekomstige streefbeeld voor de Noordzee (zie hoofdstuk 5.6: 'Noordzee'). Door hier uit te gaan van een (ver)brede kust (zie ook hoofdstuk 5.1: 'Kust') zullen de aldaar nu aanwezige mariene ecosystemen sterk worden gestoord. Feitelijk geldt dat naar verwachting ook voor het plaatsen op de Noordzee van grote groepen windmolens, winning van grote hoeveelheden zand en CO₂ opslag. De Noordzee is een bijzonder waardevol marien ecosysteem en in die zin zou hier zeer terughoudend met het gebruik daarvan moeten worden omgegaan, zeker niet zolang bekend is wat feitelijk de ecologische draagkracht van dit systeem is¹.

Naast het streefbeeld voor de Noordzee plaatst de Stichting ook grote vraagtekens bij die voor het 'IJsselmeergebied' (zie met hoofdstuk 5.3: 'IJsselmeergebied'). Zo wil men in lijn advies Deltacommissie de waterpeilen van het IJ-, Makkermeer en Veluwemeren loskoppelen van die van het IJsselmeer. Door het IJsselmeer in de toekomst mee te laten stijgen met de verwachte zeespiegelstijging wil men niet alleen aan dit waterlichaam een belangrijke functie geven als zoetwaterbekken (inclusief flexibel peil), maar het ook bij wateroverlast onder vrij verval kunnen blijven spuien op de Waddenzee. Wat betreft het peilregime van het IJ- en Markermeer wil men dat beter afstemmen op hetgeen nodig is voor een goede ecosystemontwikkeling. Verder wil men daar door de aanleg van moerasgebieden de kwaliteit van het waterecosysteem van dit gebied verbeteren, hetgeen uiteraard een loffelijk streven is. Tenslotte wil men er ook buitendijkse stedelijke ontwikkelingen mogelijk maken nabij Almere, Amsterdam-IJburg en Lelystad. Nu blijkt met name uit de passende beoordeling zoals deze voor beoogde ontwikkelingen voor het IJsselmeer, respectievelijk het IJ- en Markermeer is uitgevoerd, dat deze naar verwachting aanzienlijke effecten op deze Natura 2000 gebieden zullen uitoefenen. Weliswaar wordt daarin aangegeven, dat voor een aantal van de in het vooruitzicht gestelde besluiten (zoals peilverhoging IJsselmeer, buitendijks bouwen) een passende beoordeling nu nog niet definitief hoeft te worden gemaakt, aangezien de definitieve besluiten pas na planperiode Nationaal Waterplan (2012) zullen worden genomen, maar gezien te verwachten effecten is de Stichting Milieuzorg Zeist e.o. nu al van mening dat in ieder geval van buitendijkse stedelijke ontwikkelingen zoals deze voor Almere, IJburg en Lelystad zijn voorzien zou moeten worden afgezien. Bij een passende beoordeling speelt ook een rol dat men indien er significante effecten zijn (te verwachten) een zogenaamde ADC-toets dient uit te voeren. Nu zijn er met name voor buitendijks bouwen nabij Almere voldoende alternatieven, zoals Almere-Oost. De noodzaak om aldaar buitendijks te bouwen is o.a. dan ook al bij voorbaat onvoldoende aangetoond.

Wat betreft het Streefbeeld zoals dat voor 'Hoog Nederland' is neergezet (zie ook hoofdstuk 5.8: 'Hoog Nederland') kan zij zich geheel vinden in het 'herstel en reactiveren van de natuurlijke processen' dat aldaar wordt beoogd, o.a. door meer water in het grondwatersysteem te bufferen (en dus optimaal gebruik te maken van de aldaar aanwezige sponswerking). Door de verhoging van de grondwaterpeilen (en bijbehorende stijghoogten) kunnen niet alleen aanwezige beeksystemen worden hersteld, maar ook de kweldruk in aangrenzende gebieden. Zo is bijvoorbeeld de gemeente Zeist gelegen op de overgang van de Utrechtse Heuvelrug naar het Kromme rijng gebied. Door grondwaterwinning (o.a. voor drinkwaterwinning) zijn de grondwaterpeilen op de Heuvelrug en dan met name in de overgangszone sinds de jaren '60 van de vorige eeuw zo sterk gedaald, dat daardoor niet alleen de vele voorkomende sprengen zijn drooggevallen maar ook de kweldruk in

---

¹ Zo heeft de overexploitatie van het op de Noordzee aanwezige visbestand er toe geleid dat bepaalde populaties onder bepaalde grenzen zijn gekomen en deze alleen door het instellen van vangstverboden zich weer hebben kunnen herstellen, als daarvan al sprake is. Dat moet toch een teken zijn dat we wat dat betreft onze grenzen al hebben bereikt en totaal anders met het hier aanwezige waterecosysteem zouden moeten omgaan.

(aangrenzende) sloten Kromme Rijngebied sterk is gedaald. Dat heeft uiteindelijk geleid tot het verlies van vele karakteristieke kwelsloten met vele bijzondere planten (o.a. (holpijp, waterviolier, etc.) en dus een verlies aan biodiversiteit. In die zin zou ook in het Nationaal Waterplan niet alleen aan herstel beeksystemen, maar ook herstel oorspronkelijk aanwezige kwelrelaties tussen o.a. Utrechtse Heuvelrug, Veluwe, etc. aandacht moeten worden gegeven. Wat betreft de Utrechtse Heuvelrug kan daarbij ook worden verwezen naar het Stroomgebiedsvisie Amstelland (Provincie Utrecht, 2002), waarin een en ander expliciet is aangegeven.

Meer in het bijzonder wil de Stichting wat betreft het gebied 'Hoog Nederland' ook de aandacht vragen voor problematiek KWO. Alhoewel KWO naar verwachting een aanzienlijke bijdrage kan leveren aan oplossing energieproblematiek, draagt deze techniek ook risico's met zich mee. Zo wordt niet alleen aan het grondwater gedurende zomerperiode warmte toegevoegd, maar bestaat ook het risico voor de vervuiling met chemische/diffuse stoffen (o.a. zoutzuur) die worden aangewend als het systeem door wat voor oorzaak dan ook is dichtgeslibd. In ieder geval is de Stichting van mening dat dergelijke systemen, ook gezien risico's, niet tot in het tweede watervoerende pakket dienen te worden toegepast, zoals dat nu – zij het in uitzonderingssituaties – door o.a. de provincie Utrecht wordt toegestaan.

Tenslotte wil de Stichting ook ingaan op Stroomgebiedsplannen die een integraal deel uitmaken van het Nationaal Waterplan. Deze Stroomgebiedsplannen (SGBP's) vormen een uitwerking van de KRW.

Wat allereerst opvalt is, dat in Nederland de ambities wel erg laag zijn gelegd. Zo gaat men bij de beoordeling of een waterlichaam al dan niet aan eisen KRW voldoet uit van de ondergrens van de GET-klasse van natuurlijke wateren of GEP van de maatlat van kunstmatige wateren, dus indien de EKR (voor alle ecologische kwaliteitselementen) 0.6 of meer is. O.i. zou in ieder geval voor de meest waardevolle natuurgebieden, zoals Natura 2000 gebieden, van een EKR van minimaal 0.8, maar eigenlijk gewoon van 1.0 moeten worden uitgegaan.

Daarnaast is de ervaring dat men op regionaal niveau wateren wel heel snel als 'sterk gewijzigd' of 'onnatuurlijk' heeft geclassificeerd zonder ook daadwerkelijk te kijken of echt geen herstel van het oorspronkelijk natuurlijke karakter mogelijk is. Zo is het o.i. wel degelijk mogelijk bijvoorbeeld de Kromme Rijn door een meer gebiedsgerichte aanpak haar natuurlijke karakter grotendeels terug te geven, maar daar is dan wel 'durf' voor nodig. Zo zijn (ook) de te realiseren doelen/GEP's vaak door de mogelijke optredende zogenaamde 'significante schaden' wel heel erg makkelijk naar beneden bijgesteld, waarbij het de vraag is of daarmee wel aan vereisten KRW wordt voldaan.

Verder valt het op dat veel van de maatregelen die zijn voorgesteld vooral op de waterlichamen zelf zijn gericht, terwijl duidelijk is dat indien er geen maatregelen in het zogenaamde achterland/deelstroomgebied worden genomen de doelen nooit zullen worden gehaald. Zo valt uit de 'Ex ante evaluatie KRW' (PBL, 2008) af te leiden, dat met name fosfaat voor veel van de zoetwaterlichamen een beperkende factor is om de vereiste doelen, ook bij uitstel tot 2027, te halen². Juist op dat gebied zou dan ook een extra inspanning noodzakelijk zijn, niet alleen bij de RWZI's, maar vooral in de landbouw!!! In die zin zou o.i. dan ook veel meer moeten worden ingezet op het toepassen van helofytenfilters, aanleg natte bufferstroken, fosfaatnultbemesting op fosfaatlekkende gronden, etc. (zie ook 'Ex ante evaluatie, fig. 3.5: 'Kenmerken van aanvullende maatregelen op hoofdlijnen') en natuurlijk de uitoefening van een Goede Landbouwpraktijk/Biologische landbouw.

² Overigens zijn de normen voor nutriënten uit de EKRW zoals deze voor de onderscheiden watertypen zijn vastgesteld o.i. voor bepaalde wateren, zoals sterk door kwel gevoede wateren, gewoon te hoog, ook al zijn ze soms strenger dan de MTR. Zo is bijvoorbeeld de P-norm zoals deze nu voor de ondiepe plassen van o.a. Botshol en Loosdrecht is gesteld veel te hoog om de gewenste ecologische kwaliteiten te kunnen halen, respectievelijk < 0.11 mg/l en 0.09 mg/l, terwijl in jaren dat Botshol helder is sprake van een gehalte van 0.03 mg/l. In die zin dient men o.i. dan ook eerder van de zogenaamde Ecologische Normdoelstellingen (END's) uit te gaan, zoals deze door bijvoorbeeld door de provincie Utrecht voor de binnen haar grondgebied voorkomende waterlichamen zijn vastgesteld (zie o.a. IWACO, 1998).

Wat betreft de kosten van mogelijke maatregelen is weliswaar een MKBA uitgevoerd, maar o.i. had daarbij niet alleen rekening moeten worden gehouden met de 'toegevoegd economische waarden' (zie ook onderzoeken van Triple E), maar ook met (vaak) niet in geld – maar wel met ons hart - uit te drukken waarden, zoals kwaliteit van de ons omringende (natte) natuur. Bovendien is de mens er door o.a. in verleden gevoerde landbouwbeleid er in belangrijke mate voor verantwoordelijk, dat de biodiversiteit er zowel op het platteland als in aangrenzende natuurgebieden vaak sterk op is achteruitgegaan en is zij uitgaande van het beginsel 'de vervuiler betaalt' o.i. dan ook zelf verantwoordelijk voor het herstel daarvan. In die zin zou er o.i. dan ook nu extra geld moeten worden vrijgemaakt, bijvoorbeeld door hervorming van het (Europese) landbouwbeleid van subsidies op inkomen naar subsidies voor groen-blauwe diensten om gewenste kwaliteitsslag op het platteland, met name ook op gebied van waterkwaliteit, te kunnen bereiken.

Kortom, met name op het gebied van het verbeteren van de waterkwaliteit overeenkomstig intenties/eisen KRW zou Nederland veel hoger in moeten zetten om ook hier als wereldwaterambassadeur met de koplopers van Europa (o.a. Ierland) op zijn minst gelijk op te kunnen gaan.

Conclusie

Het wordt gewaardeerd dat men in het Ontwerp-Nationale Waterplan met een aantal heldere streefbeelden is gekomen, ook al kan de Stichting zich niet in alle streefbeelden vinden. Zo is zij van mening dat zeer terughoudend met (de uitbreiding van) bepaalde activiteiten in met name de Noordzee en het IJsselmeer, beide (deels) Natura 2000 gebieden, zou moeten worden omgegaan.

Ook is zij van mening dat wanneer Nederland (weer) internationaal toonaangevend op het gebied van waterbeleid en –beheer wil worden er met name op het gebied van waterkwaliteit een veel grotere inspanning/innovatie noodzakelijk is dan thans in de Stroomgebiedsplannen voorzien. In die zin zou men de EKRW eerder als een kans dan als een bedreiging (voor haar economische activiteiten) moeten zien.

Hoogachtend,

P. Greeven

Afzender: Stichting Milieuzorg Zeist e.o.

P/a: B. de Wolf

Kometenlaan 70

3721 JV Bilthoven